

Základná škola s materskou školou Helcmanovce

UČEBNÉ OSNOVY

VZDELÁVACIA OBLASŤ:	Príroda a spoločnosť
PREDMET :	Vlastiveda
VZDELÁVACÍ STUPEŇ:	ISCED 1- primárne vzdelávanie
ROČNÍK:	tretí štvrtý
TRIEDA:	3.A 4.A
VYUČOVACÍ JAZYK:	slovenský
ČASOVÁ DOTÁCIA ŠVP/ŠkVP:	1/0 1/0
ROČNE:	33/0 33/0

Vypracoval: Ing. Štefan Škarbek

Schválené riaditeľom ZŠ : dňa: 24.9.2012

podpis riaditeľa:
Mgr. R. Dražna

Prerokované v MZ 1 : dňa: 21. 9. 2012

podpis vedúceho MZ 1:
Mgr. H. Pisoňová

Charakteristika predmetu

Vlastiveda je predmet, ktorý zahŕňa oblasť vzdelania venovanú poznávaniu svojej vlasti, svojho kraja, regiónu a samotnej obci. V treťom ročníku sa spája skúmanie, objavovanie okolia s objavovaním aj v širších súvislostiach.

Vlastivedné – motivačné poznávanie začína už v detstve, priestor okolo dieťaťa je plný zaujímavých vecí a deti na ne potrebujú odpoveď. Vlastiveda je obsahovo naplnená emotívnym (dobrodružným) poznávaním, pozorovaním a hodnotením javov a celkovo dojmov z rodnej krajiny. S tým súvisí aj poznanie seba samého, svojho miesta v rodine a v komunite, či už školy alebo partie kamarátov. Človek aj príroda sa mení v čase a práve preto vnímanie svojej obce, regiónu ale aj celej republiky musí byť spojené s poznaním histórie.

Vlastiveda v 3. ročníku nesie názov Objavujeme Slovensko – Slovensko moja vlasť. Je rozdelená na dve veľké časti, a to Príroda Slovenska a Slovensko v minulosti a dnes.

V časti Príroda Slovenska je základom spoznanie vybraných prírodných krás (napr. pohoria, jaskyne, rieky) najmä prostredníctvom povestí, rozprávání na základe obrázkov a i.

V časti Slovensko v minulosti a dnes sú príbehy historického rázu. Zakladá sa na spoznaní významných udalostí v histórii Slovákov a ich zaradení v správnom časovom slede.

Ciele predmetu

Prostredníctvom pozorovania, skúmania, objavovania, rozprávania príbehov, rozprávok, piesní, žiaci získavajú vzťah k rodnému kraju, k Slovensku. Po objavnom spoznávaní rodného kraja sa žiaci pútavou formou oboznamujú so zaujímavými časťami Slovenska.

Žiaci majú pomocou obrázkov opísať pojmy, krajinu, pamiatky, ktoré už nie sú z ich bezprostredného okolia. Ukázať na „obrázkovej mape“ (prispôsobenej obsahu vlastivedy v 3.ročníku) vybrané pohoria, jaskyne, rieky, mestá a i. Opísať ich pomocou obrázkov – pokúsiť sa odlíšiť ich už na pohľad významné znaky. Stručne povedať obsah povesti na vybranú tému. Porozprávať o významných historických udalostiach.

Ďalšie ciele vlastivedy sú:

- podporovať chuť učiť sa,
- rozvíjať schopnosť objavovať a snahu vysvetľovať,
- všímať si priestor, v ktorom žijeme a jeho zmeny,

- vnímať jedinečnosť prírodných výtvorov v okolí a rozvíjať záujem objavovať a vysvetľovať,
- hľadať riešenia na otázky, hľadať informácie, svoje návrhy interpretovať,
- diskutovať o návrhoch,
- vnímať krásu kultúrnych pamiatok, naučiť sa vážiť si ich a chrániť.

Kompetencie

Učebný predmet vedie žiakov k rozvíjaniu:

komunikatívnej kompetencie tým, že umožňuje slovnú alebo písomnú prezentáciu navštívenej oblasti na Slovensku alebo interpretácii prečítanej alebo vypočutej povesti, piesne, básne viažucej sa k Slovensku. Učivo o Slovensku rozvíja aj čitateľskú gramotnosť tým, že jednak žiaci majú možnosť interpretovať umelecké texty z literatúry alebo odborného textu, ale taktiež majú možnosť rozvíjať si schopnosť opisu obrázkov, kresieb, atď.

kultúrnej kompetencie, k uvedomeniu si svojej kultúrnej identity, koreňov a tradícií, ale zároveň rešpektuje kultúrnu rozmanitosť. Žiak si má ceniť a rešpektovať kultúrno-historické dedičstvo a ľudové tradície.

Personálnej a interpersonálnej, pretože učebný predmet dáva predpoklad pre tvorbu projektov a tímovej práce.

Obsah vzdelávania vlastivedy

Objavovanie a spoznávanie prírodných krás a zaujímavostí Slovenska. Naše starobylé a svetoznáme pamiatky a ich krásy. Krátka cesta do minulosti, spoznávanie sveta našich predkov.

3. ročník vlastivedy je tematicky zameraný na:

Ako sa vyznať vo svojom okolí - krajina

- ako sa orientovať podľa svetových strán
- ako vyzerajú veci pri pohľade zhora
- význam plánu
- ako vzniká mapa

Objavujeme Slovensko

- kde sa nachádza Slovensko
- krásy našich hôr, chránené územia

- rieky
- lesy
- Slovensko plné záhad
- po turistických chodníčkoch
- Spoznávame dejiny Slovenska - ako chápať časové súvislosti
- prečo sa ľudia usadili na našom území
- predmety, ako svedkovia doby
- Svätopluk a jeho sláva
- prečo chodíme do školy
- ako vznikol slovenský jazyk
- ako vznikla slovenská hymna
- prečo M. R. Štefánik veľa cestoval
- Slovensko v súčasnosti

Naše starobylé pamiatky a ich krása – ako vznikali mestá

- slávne mestá
- povesti o mestách
- hrady a zámky
- povesti o hradoch
- svetoznáme pamiatky

Výchovné a vzdelávacie stratégie – formy a metódy práce

- individuálny prístup
- pozorovacie metódy,
- rozhovor, rozprávanie, vysvetľovanie
- beseda, interview
- vychádzka
- metóda praktických činností
- projektové metódy

Učebné zdroje

- učebnica vlastivedy
- odborná literatúra
- detská literatúra
- encyklopédie a detské encyklopédie
- knihy s povestami

Hodnotenie: Metodický pokyn č. 22/2011 z 1. mája 2011 na hodnotenie žiakov ZŠ

1. Charakteristika učebného predmetu a jeho význam v obsahu vzdelávania

Vlastiveda je predmetom, ktorý skúma reálny svet, v ktorom sa žiak bezprostredne pohybuje. Je to blízke alebo menej vzdialené okolie domu, školy, obce alebo regiónu, v ktorom žiak žije. V krátkosti to môžeme nazvať ako objavovanie reálneho sveta žiakmi v určitom čase a priestore, vzájomné ovplyvňovanie sa človeka a prírody. Práve čas a priestor sú chápané ako základné kategórie spoločenského života, ktorými si ľudia môžu odovzdávať svoje informácie. Je v nich sprostredkovaný aj rozdielny život ľudí v jednotlivých kultúrach. Súčasťou vlastivedy je spoznávanie minulosti, vzácných predmetov, ktoré nám vypovedajú o živote našich predkov, ale aj významných osobností. Vnímať, spoznávať a vytvoriť si kladný vzťah ku krajine, v ktorej žiak žije, je hlavnou úlohou vo všetkých troch ročníkoch primárneho vzdelávania.

Určité vlastivedné poznávanie začína už v detstve, v priestore a okolí dieťaťa, ktorý sa vyznačuje množstvom zaujímavých vecí, kde dieťa získava odpoveď na množstvo otázok. Obsah vlastivedy v primárnom vzdelávaní je naplnený emotívnym (dobrodružným) poznávaním, pozorovaním a hodnotením javov a dojmov z krajiny, v ktorej žije. S tým úzko súvisí aj poznávanie seba samého, svojho miesta v rodine a v komunite, v ktorej žije. Poznávanie svojej krajiny v jednotlivých ročných obdobiach s dôrazom na starostlivosť a bezpečnosť o zdravie, vytvára predpoklady pre vnímanie vzájomného vzťahu človeka a prírody. Človek aj príroda sa mení v čase, a práve preto vnímanie svojej obce, regiónu, ale aj celej vlasti musí byť spojené s poznaním histórie. Vlastiveda má aj činnostné zameranie. Odporúčame preto aj vychádzky s vlastivednými námetmi. Ak to nie je možné z bezpečnostného hľadiska, vhodné sú aj multimediálne prezentácie. Ideálne je prepojenie vychádzok s prírodovedným, kultúrnym a historickým vzdelávaním. Vlastiveda inak nazývaná aj »Objavujeme Slovensko« je rozdelená na tri veľké celky: Príroda Slovenska, Ľudia a Slovensko v minulosti a dnes. V časti »Príroda Slovenska« je základom spoznávanie určitých prírodných krás (napr. pohoria, jaskyne) najmä prostredníctvom povestí, rozprávania prostredníctvom obrázkov a i. Slovensko v minulosti a dnes sú historické príbehy. Ich pilier tvoria významné udalosti v histórii Slovákov v istom časovom slede. Žiaci sa oboznamujú s najvýznamnejšími a najatraktívnejšími časťami regiónov. Tieto môžu byť realizované prostredníctvom modelových výletov.

Časová dotácia

► 4. ročník: 1 hodina týždenne / 33 hodín ročne

Miesto realizácie

- trieda
- miesta v obci

2. Ciele učebného predmetu

Výučba vlastivedy v 4. ročníku ZŠ je zameraná na zážitkové poznávanie oblastí Slovenska. Pre žiakov je pri tom dôležité orientovať sa na mape, vedieť čítať mapu s porozumením a rozprávať o obrázkoch, fotografiách, porovnávať jednotlivé oblasti s krajom, v ktorom žiak žije. Jej hlavným cieľom je podporovať chuť učiť sa, získavať zaujímavé informácie, triediť ich, využívať v kontextových situáciách. Rozvíjať schopnosť objavovať a snahu vysvetľovať, všimnúť si priestor, v ktorom žijeme a jeho premeny, prejavovať záujem o spôsob života ľudí v blízkom okolí (v triede, škole, obci) a vedieť spolupracovať. Akceptovať ľudí, ktorí prišli na Slovensko z iných štátov a naučiť sa ich tolerovať.

Súhrn cieľov:

- poznať priestor, v ktorom žiak žije,
- orientovať sa v priestore a čase,
- orientovať sa v mape, narábať s veku primeranými historickými prameňmi,
- rozvíjať si vzťah ku krajine a spoločnosti prostredníctvom príbehov, rozprávok,
- rozvíjať schopnosť využívať poznatky a zistenia zo svojich skúseností, pozorovaní, objavovaní,
- vnímať vzťah prírody a človeka, vzájomné ovplyvňovanie sa,
- využívať zdroje informácií na opisovanie charakteristík prostredia, ich porovnávanie,
- vnímať ľudí aj z iných kultúrnych oblastí.

Prostredníctvom učenia sa a činnosti si žiaci rozvíjajú jednotlivé druhy **funkčnej gramotnosti** a **komunikatívne kompetencie** tým, že majú možnosť slovne alebo písomne prezentovať svoje skúsenosti z navštívenej oblasti na Slovensku alebo **interpretovať** prečítanú alebo vypočítanú povesť, pieseň, báseň viažucu sa k regiónu alebo k vlasti. Vlastivedné učivo o Slovensku rozvíja aj **čitateľskú gramotnosť**. Žiaci majú možnosť interpretovať umelecké texty z literatúry alebo odborné texty, prostredníctvom opisu obrázkov, diagramov, kresieb a pod. Ďalšou dôležitou kompetenciou je rozvíjanie **kultúrnej kompetencie**, pretože spoznávanie vlasti sa rozvíja nielen priamym pozorovaním alebo získavaním informácií z textu, ale aj využitím ľudovej slovesnosti výtvarného, hudobného, dramatického, alebo filmového umenia. Vzťah k prírode a k ľuďom rozvíja základy **personálnej** a **interpersonálnej** kompetencie, podporuje motiváciu a rôzne stratégie „učiť sa“, hľadá možnosti a limity k samostatnému, sebavedomému vystupovaniu a konaniu, k efektívnej bezproblémovej (nekonfrontačnej) komunikácii, schopnosti objavovať a poznávať všetko, čo ho zaujíma, k čomu má pozitívny vzťah, prípadne v čom by mohol v budúcnosti uspieť. Schopnosť pracovať samostatne i tímovo.

3. Obsah učebného predmetu

Obsahom učebného predmetu sú tieto okruhy/ tematické celky:

1. Krajina, v ktorej žijeme (6 hodín)
2. Mestá a dediny (4 hodín)
3. Cestujeme z Bratislavy do Košíc (4 hodín)
4. Zaujímavosti Slovenska / Ako ľudia menia krajinu (4 hodín)
5. Tradície a zvyky (4 hodín)
6. V súlade s prírodou (11 hodín)

4. Požiadavky na výstup

Požadovaný výstup žiakov z vlastivedy v 4. ročníku je zameraný na rozvíjanie funkčnej gramotnosti v oblastiach: čitateľskej gramotnosti – čítať s porozumením odborný text, vyberať z neho informácie, triediť, ich, využívať, prezentovať. Získavať údaje z nesúvislých textov – plánov, obrázkov, fotografií. Dôležitou súčasťou je aj čítanie obrázkov - vizuálna gramotnosť. Pri rozvíjaní prírodovednej gramotnosti v témach, ktoré sú zamerané na prírodnú časť prostredia, pôjde najmä o objavovanie, pozorovanie a vysvetľovanie prírodných dejov. Vlastiveda rozvíja aj kultúrnu gramotnosť, rozvíja záujem o kultúrne tradície Slovenska.

Žiak na konci 4. ročníka vie:

- orientovať vo svojej obci,
- opísať a rozlíšiť povrch krajiny podľa členitosti,
- opísať polohu pohorí a nížin,
- vymenovať a ukázať na mape naše najväčšie rieky,
- porovnať udalosti podľa časovej priamky,
- určiť, ktorá udalosť sa stala skôr a ktorá neskôr,
- usporiadať udalosti svojho života a udalosti v roku na časovej priamke,
- že Slovensko je rozdelené na 8 krajov, 79 okresov, 138 miest a 2883 obcí,
- priradiť krajské mestá ku krajom,
- pomenovať svoj kraj, určiť polohu svojho kraja na mape, pozná symboly kraja (vlajka, erb, logo),
- vymenovať okresy svojho kraja,
- pozná zaujímavosti svojho kraja,
- charakterizovať dedinu – opísať ju,
- opísať život v dedine, v ktorej býva,
- skúma premenu svojej dediny v historických súvislostiach,
- opísať život v meste Košice,
- skúmať premenu Košíc v historických súvislostiach,
- porovnať výhody a nevýhody života v meste a na dedine,
- vyhľadať na mape Slovenska významné mestá,
- vyhľadať rôzne spoje z cestovných poriadkov (z internetu), orientovať sa v cestovných poriadkoch, vie sa spýtať, hľadať alternatívne riešenia dopravy z hľadiska ekológie,
- porovnať výhody a nevýhody rôznych dopravných prostriedkov z rôznych hľadísk (ekologické, ekonomické, časové),
- z mapy, internetu a iných dostupných materiálov vyhľadať významné pamiatky Bratislavy,
- pripraviť plán cesty zo svojej obce do Bratislavy,
- pripraviť plán cesty zo svojej obce do Košíc, využiť dostupné cestovné poriadky, z mapy, internetu a iných dostupných materiálov vyhľadať významné pamiatky Košíc, vedieť sa orientovať v pláne,
- porozprávať ako sa rozvinulo baníctvo na Slovensku a akú úlohu zohralo v našich dejinách (ťažba nerastov, zlata, striebra...),
- pozná najvýznamnejšie odvetvia priemyslu, najvýznamnejšie odvetvia priemyslu v košickom kraji, pozná dopad priemyslu na krajinu,
- pozná plodiny, ktoré sa u nás pestujú, hospodárske zvieratká, ktoré sa u nás chovajú,
- pozná stroje, ktoré sa podieľajú na obrábaní pôdy,
- vysvetliť význam ekologického poľnohospodárstva,
- pozná význam lesníctva a jeho dopad na krajinu,
- akým spôsobom sa drevo využíva,

- vymenovať regióny na Slovensku,
- poznať zvyky a tradície na Slovensku,
- vymenovať niektoré ľudové súbory, ľudové tance a zaspievať ľudovú pieseň, dokáže využiť rôzne zdroje informácií.
- opísať charakteristické znaky života ľudí v minulosti v meste a na vidieku,
- vysvetliť pojem skanzen, v ktorých mestách sa nachádzajú najznámejšie skanzeny,
- základné pojmy popisujúce členitosť krajiny, pozná význam nadmorskej výšky a vie vyhľadať nadmorskú výšku niektorých miest na mape,
- základy ochrany prírody a ochrany zdravia,
- pozná zásady bezpečného pohybu v horskom prostredí,
- reprodukovat obsah povesti vlastnými slovami a na jej základe vie žiak vytvoriť krátku dramatizáciu,
- opísať rôzne podoby, ktoré môže mať rieka, posúdiť, ako človek technológiami ovplyvňuje tok riek.
- podľa mapy ukázať oblasti jazier,
- opísať v čom je výnimočný gejzír,
- opísať vybrané úseky Dunaja, vie čím sú zaujímavé,
- opísať vybrané úseky Dunajca, porovnať ich s úsekmi Dunaja,
- odkiaľ je pitná voda a čo všetko vplýva na jej čistotu,
- základné informácie o vodných nádržiach Starina a Ružín.
- opísať obľúbené miesto, kam by chcel cestovať, vytvoriť plán cesty,
- vytvoriť plán výletu.

5. Metódy a formy práce

Pri vyučovaní vlastivedy sa budeme snažiť využiť nielen metódy a formy práce, ktoré sú klasické, ale aj metódy a formy práce, ktoré sú nové, moderné a samozrejme motivujúce pri prezentovaní vlastivedného učiva. V 4. ročníku sa zameriame najmä na tieto metódy a postupy práce:

- tvorby vlastivednej kroniky,
- vyhľadávania informácií,
- práce s internetom,
- demonštrácie,
- pozorovania,
- počúvania,
- opisu udalostí, javov a vecí
- rozhovoru,
- čítania,
- brainstormingu,
- porovnávaní,
- pokusov a experimentov,
- alternatívnych úloh,
- plánovania,
- didaktické hry
- metódy hodnotenia,
- dramatizácie na vyučovaní,
- diskusie,
- a metódy práce s mapou.

Formy vyučovania vlastivedy:

- skupinové vyučovanie,
- problémové vyučovanie,
- projektové vyučovanie,
- exkurzia a vychádzka.

6. Učebné zdroje:

Na podporu a aktiváciu vyučovania a učenia žiakov sa využijú nasledovné učebné zdroje:

Vlastiveda pre 4. ročník základných škôl (M. Kožuchová) a ďalšie odborné publikácie k daným témam vlastivedy, encyklopédie, webové stránky s témami vlastivedy, materiálno-technické a didaktické prostriedky, ktoré má škola k dispozícii.

7. Hodnotenie predmetu:

Na hodnotenie predmetu v školskom roku 2011/ 2012 vychádzame z Metodického pokynu č. 22/ 2011 na hodnotenie žiakov základnej školy. Vlastivedu v 4. ročníku klasifikujeme.